

สามารถทำได้

ลาภมิควรได้

“มาตรา ๔๐๖ บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใด เพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ก็ดีหรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดี โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่งการรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้อธิว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย

บทบัญญัติอันนี้ ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย”

ตามมาตรา ๔๐๖ นี้มีบุคคลหลายฝ่าย กล่าวคือ

๑. ฝ่ายผู้ได้ทรัพย์สินมา โดยไม่มีสิทธิ

๒. ฝ่ายซึ่งเสียเปรียบ เพราะเขาได้ทรัพย์สินไป โดยไม่มีสิทธิ

หลักเกณฑ์ตามมาตรา ๔๐๖ อันเป็นลาภมิควรได้นั้นมีหลักเกณฑ์ทั่วไปดังนี้

๑. บุคคลได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้

๒. เป็นทางให้บุคคลอื่นเสียเปรียบ

๓. การได้ทรัพย์สินสิ่งใดมานั้น ได้มาเพราะ

ก. บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ หรือ

ข. ด้วยประการอื่น

๑. บุคคลได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้

คำว่าทรัพย์สินสิ่งใด คงมิได้มุ่งหมายเฉพาะทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่ง (มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘) เท่านั้น เพราะในมาตรา ๔๐๖ ใช้คำว่า “ทรัพย์สินสิ่งใด” ซึ่งหมายความรวมถึงประโยชน์ที่อาจคำนวณเป็นราคาได้ เช่นแรงงานของบุคคลอื่น เป็นต้นว่า ออกแรงงานทำที่ดินของผู้อื่นให้ดี มีราคาเพิ่มขึ้นดังนี้ เป็นต้น

การได้ทรัพย์สินมาโดยปราศจากมูล อันจะอ้างกฎหมายหมายถึงว่า การได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยตน ไม่มีสิทธิจะได้หรือหากจะอ้างว่า ได้มาโดยอำนาจของกฎหมายนั้นก็มิได้ การจะอ้างกฎหมายได้นั้น ก็ไม่ได้หมายความว่าตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น อาจเป็นการ ได้มาโดยวิธีอื่นใดก็ตามที่มี สิทธิที่ควรได้ คือ ได้มาโดยกฎหมายคุ้มครองรับรอนั้นเอง เช่น ได้มาโดยกฎหมายประมวล รัษฎากร, ได้มาโดยการครอบครองปรปักษ์

อุทาหรณ์ จำเลยขายที่นาให้โจทก์หนึ่งแปลง เมื่อโจทก์เข้าครอบครองแล้วจำเลยจึงยึดเอาที่ นาคืน โจทก์ฟ้องเรียกที่นาตามสัญญา ศาลพิพากษาว่า สัญญาซื้อขายทำกันเองเป็น โฉมเพราะทำ ไม่ถูกแบบ เมื่อเป็นดังนี้โจทก์ต้องกลับไปสู่ฐานะเดิม จำเลยรับเงินค่าที่นาจากโจทก์ไว้โดยปราศจาก มูลอันจะต้องกฎหมายได้ จำเลยต้องคืนเงินให้โจทก์ฐานลามิควร ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๒๕/ ๒๕๘๗)

ตามอุทาหรณ์นี้ การที่จำเลยรับเงินค่าที่นาไว้เป็นการรับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้าง กฎหมายได้เพราะเหตุที่ว่า จำเลยจะอ้างว่า ได้มาโดยสัญญาซื้อขายก็หาอ้างได้ไม่ เพราะสัญญาซื้อ ขายที่นานั้นต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว จำเลยจะอ้างสัญญาที่เป็น โฉมมาเป็นมูลอย่างไร ได้ จำเลยจึงต้องคืนลามิควร ได้ให้แก่โจทก์

อุทาหรณ์ โจทก์เป็นภริยาของจำเลยที่ ๑ โดยมีได้จดทะเบียนสมรส ตกลงกันให้จำเลยที่ ๑ เช่าชื่ออาคารสงเคราะห์ โดยโจทก์เป็นผู้จ่ายเงินค่าเช่าซื้อ เมื่อชำระเงินครบแล้ว จำเลยที่ ๑ จะต้อง โอนกรรมสิทธิ์ให้โจทก์หรือบุตร ครั้นเมื่อโจทก์ได้ส่งเงินค่าเช่าซื้อ ไปบ้างแล้ว จำเลยที่ ๑ กลับโอน สิทธิการเช่าชื่อนั้น ไปให้จำเลยที่ ๒ เสีย ดังนี้ ถือว่าจำเลยที่ ๑ ทำผิดสัญญาต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่ โจทก์ ส่วนจำเลยที่ ๒ นั้น แม้ได้รับโอนไปทั้งที่รู้ถึงกรณีระหว่าง โจทก์กับจำเลยที่ ๑ ก็ถือไม่ได้ว่า ทำผิดสัญญาอันใดกับ โจทก์ด้วย และแม้โจทก์จะ ได้ออกเงินก่อสร้างเพิ่มเติมอาคาร นั้นด้วย ก็ไม่เป็น ลามิควร ได้อันจำเลยที่ ๒ จะต้องใช้เงินคืนแก่โจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๖๒/๒๕๑๓)

ตามคำพิพากษาฎีกา ๖๖๒/๒๕๑๓นี้ จำเลยที่ ๒ มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ เพราะนอกจาก จำเลยที่ ๒ จะได้รับโอนบ้านจากจำเลยที่ ๑ แล้ว โจทก์กับจำเลยที่ ๒ ก็มีได้มีนิติสัมพันธ์อันใดต่อกัน เป็นเรื่องการผิดสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๑ หากโจทก์จะเรียกร้องอะไรก็ต้องเรียกจาก จำเลยที่ ๑ มิใช่จากจำเลยที่ ๒

อันการได้ทรัพย์สินใดๆมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้นี้ หากมีมูลหนึ่อย่างอื่น เช่นผิดสัญญาละเมิดหรือมูลหนึ่อย่างอื่น ก็เลือกใช้สิทธิของตนตามมูลหนึ่เหล่านั้น ได้ ต่อเมื่อไม่มี มูลสิทธิในมูลหนึ่อื่นจึงใช้สิทธิตามกฎหมายลักษณะฉาบฉวยได้

อุทาหรณ์ โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืน เนื่องจากจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาไม่โอนที่ดินให้โจทก์นั้น ไม่ชำระดอกเบี้ย จึงนำเอาอายุความตามกฎหมายมาใช้บังคับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๐/ ๒๕๐๒)

อุทาหรณ์ การได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว จะเรียกคืนฐานตามกฎหมายไม่ได้ เพราะ มิใช่รับโดยปราศจากมูลที่จะอ้างกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๘๔/๒๕๑๖, ๑๘๘๘/๒๕๒๔, ๒๔๑๖/๒๕๒๕)

อุทาหรณ์ ชื่อที่ดินตารางวาระ ๑๕๐ บาท ชำระราคาไปสำหรับ ๑๐๐ ตารางวา ปรากฏว่า ที่ดินมีเนื้อที่เพียง ๘๔ ตารางวา จำนวนเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ที่ชำระเกินไปเป็นตามกฎหมายได้เรียกคืน โดยอายุความตามมาตรา ๔๑๘ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๔๐/๒๕๒๐)

อุทาหรณ์ ชำระเงินกินเปล่าในการเช่าตึกแถว ๘ ปี ไฟไหม้ตึกที่เช่า เมื่ออยู่ได้ ๓ เดือนต้อง คืนเงินซึ่งถือเป็นค่าเช่าล่วงหน้าตามส่วน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๐/๒๕๒๑)

อุทาหรณ์ โจทก์ใช้หนี้แทนบุคคลซึ่งโจทก์ค้ำประกัน แต่โจทก์เป็นนิติบุคคลซึ่งไม่มี วัตถุประสงค์ทำการค้ำประกัน โจทก์ไล่เบี้ยตามสัญญาค้ำประกัน ไม่ได้ แต่โจทก์เรียกเงินจากบุคคล ที่โจทก์ค้ำประกันและ โจทก์ใช้หนี้แทน ไปได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๕/๒๕๒๒)

๒. เป็นทางให้บุคคลอื่นเสียหาย

หลักเกณฑ์ของกฎหมายได้ ดังได้กล่าวมาในข้อ ๑ แล้วว่า เป็นการได้ทรัพย์สินมาโดย ปราศจากมูลจะอ้างกฎหมายได้ และการได้มาเข้าหลักเกณฑ์ตามข้อ ๑ นั้น แล้วยังพิจารณาถึงว่าการ ได้มานั้นเป็นทางให้บุคคลอื่นเสียหายหรือไม่

การได้ทรัพย์สินสิ่งใดมา และเป็นทางให้บุคคลอื่นเสียหายนั้นเป็นความหมายตามตัวอักษร คือผู้ได้ทรัพย์สินนั้นเป็นการ ได้ลาภออกขึ้นแก่ตน เพราะการกระทำเพื่อชำระหนี้ หรือประการอื่นใด ของบุคคลอื่นและเป็นทางให้ผู้อื่นเสียหาย

อุทาหรณ์ ก.ชำระค่าเช่าบ้าน ข. ไปเต็มจำนวนตามสัญญาเช่า ๒ ปี แต่ ก. อยู่ได้เพียงปีเดียว บ้านก็ถูก ข. รื้อ เช่นนี้ ก. ก็ต้องตกเป็นผู้เสียเปรียบ เพราะชำระค่าเช่าไป ๒ ปี แต่ใช้สิทธิตามสัญญาเช่าเพียงปีเดียว ข. ก็ต้องคืนเงินค่าเช่าอีก ๑ ปีนั้นให้ ก.

แต่ถ้า ก. สร้างศูนย์การค้าขึ้นใกล้กับที่ดิน ข. ซึ่ง ข. ไม่มีทุนจะสร้างขึ้นมาได้ ดังนั้นก็ไม่ได้ว่า ข. เป็นผู้เสียเปรียบ เพราะ ก. ไม่ได้ทำอะไรให้ ข. เสียเปรียบ หรือ ข. ไม่ได้ทำอะไรที่ ก. ได้ทรัพย์สินถึงไคอันปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้ ข. เสียเปรียบ

๓. การได้ทรัพย์สินถึงไคมานั้นได้มาเพราะ

ก. บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ การได้ทรัพย์สินมาเพราะบุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ นั้น นอกจากจะเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วยังหมายถึงการงดเว้นการอันใดอันหนึ่งด้วย (มาตรา ๑๕๔)

การจะเป็นลาภมิควร ได้นั้น ต้องเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวไว้ ๒ ข้อข้างต้นนั่นคือ ได้ทรัพย์สินถึงไคอันปราศจากมูลจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอื่นเสียเปรียบ และในข้อที่กล่าวต่อไปนี่ก็เป็นหลักที่จะประกอบการวินิจฉัยว่าเป็นลาภมิควร ได้หรือไม่

การได้ทรัพย์สินถึงไคมาเพราะเหตุที่ผู้อื่นเขากระทำเพื่อชำระหนี้ นั้นเมื่อฟังได้ความประกอบกับหลักเกณฑ์ในข้อ ๑ และข้อ ๒ แล้ว ผลก็เป็นถึงว่าผู้ที่ได้ลาภงอกขึ้น เพราะการที่บุคคลอื่นกระทำเพื่อชำระหนี้ต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่เขาไป

อุทาหรณ์ ก. เป็นหนี้ ข. อยู่ก่อนและได้ชำระไปแล้ว ต่อมา ก. คิดว่ายังไม่ได้ชำระจึงชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นจะเห็นว่าเมื่อ ก. เป็นหนี้ ข. ก. ก็ชำระไปแล้วหนี้จึงยังไม่มีอยู่ เมื่อ ก. ชำระหนี้ในครั้งหลังจึงเป็นลาภงอกแก่ ข. โดย ข. จะอ้างมูลหนี้ใด ๆ ก็มิได้ ทั้งเป็นทางให้ ก. เสียเปรียบด้วยแล้ว ข. ก็ต้องคืนหนี้ที่ ก. ชำระ โดยสำคัญคิดในครั้งหลังนี้แก่ ก.

ความในตอนท้ายของมาตรา ๔๐๖ วรรค ๑ ยังขยายความหมายของการกระทำเพื่อชำระหนี้ไว้โดยให้ถือว่าการรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือไม่นั้น เป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย ซึ่งเมื่อปรากฏความว่ามี การรับสภาพหนี้ว่ามีอยู่หรือไม่นั้นขึ้น ก็เท่ากับมีการกระทำเพื่อชำระหนี้ และผลของการนี้ก็เช่นเดียวกับการ ได้ทรัพย์สินถึงไคมาเพราะผู้อื่นกระทำการเพื่อชำระหนี้ คือ เกิดอนได้

อุทาหรณ์ ก. เป็นหนี้ ข. และได้ชำระไปหมดแล้ว ต่อมา ข. ทวงถาม ก. เข้าใจว่ายังไม่ได้ชำระจึงชำระหนี้ไปส่วนหนึ่งอันเป็นการรับสภาพหนี้ ดังนี้ ก. เพิกถอนได้

หรือ ข. ได้มาด้วยประการอื่น อันปราศจากมูลจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้ผู้อื่นเสียเปรียบนั้น หมายถึงกรณีที่นอกจากการกระทำที่เป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้เช่น ก. เข้าใจว่า ข. เป็นผู้ขอยืมเงินคนจึงเอาเงินให้ ข. ซึ่งจะเห็นได้ว่า ก. ไม่ได้ชำระหนี้แต่ ก. เข้าใจผิดให้เงินผิดตัวบุคคลที่ ก. จะให้ยืม ดังนี้เงินที่ ข. ได้ไว้ก็เป็นลาภมิควรได้

อนึ่ง ความในวรรคท้ายของมาตรา ๔๐๖ นั้นยังบังคับตลอดถึงการได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาเพราะ

๑. เหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้นเป็นการได้ทรัพย์สินมา เนื่องแต่การอันเป็นโมฆะหรือการอันใดที่มีได้สมบูรณ์ หรือกรณีอื่นอันมูลแห่งสิทธิจะได้รับชำระหนี้มิได้มีขึ้นมิได้เป็นขึ้น

อุทาหรณ์ ก. ให้เงิน ข. ในการที่ ข. อนุญาตให้ ก. ใช้หน้าต่างของ ข. สำหรับดูขบวนแห่เสียบเมือง บังเอิญครบขบวนแห่ ก. เรียกเงินคืนได้เพราะเหตุที่ ข. ได้ทรัพย์สินมาได้เป็นขึ้น หรือ

๒. เป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วหมายความว่าเหตุที่ได้สิ้นสุดไปก่อนที่ได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาหากในเวลาได้ทรัพย์สินสิ่งใดมา สิทธิที่จะได้มีมาอยู่ก่อนแล้ว ก็ไม่เข้าลักษณะลาภมิควรได้

อุทาหรณ์ ก. เป็นหนี้ ข. ตามสัญญาเงินกู้ ๑,๐๐๐ บาท เกินกำหนดชำระ ๑๐ ปี แล้วแม้ ก. ชำระให้ภายหลัง ๑๐ ปี แล้ว ก. ก็เรียกเงินคืนมิได้เพราะเหตุที่ ข. ได้ทรัพย์สินไปยังไม่สิ้นสุดยังอาศัยมูลหนี้ตามสัญญาได้อยู่ แม้ว่าเป็นหนี้ที่ขาดอายุความแล้วก็ตาม หาได้ทำให้ ข. หมกสิทธิในหนี้ นั้นไม่ คือ สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ นั้นมีก่อนการชำระหนี้และแม้ในขณะที่รับชำระหนี้สิทธิของ ข. ในหนี้นั้นก็ยังมีอยู่ เพียงแต่ว่า หาก ก. ไม่ชำระหนี้ ข. จะไปฟ้องร้องบังคับ ก. อีกไม่ได้เท่านั้น จึงนำกฎหมายลักษณะลาภมิควรได้มาใช้บังคับไม่ได้

ลักษณะของลาภมิควรได้ หรือการที่จะเป็นลาภมิควรได้นั้นต้องเป็นการได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ทั้งการได้มานั้นเป็นทางให้บุคคลอื่นเสียเปรียบ ถ้าหากการได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาเข้าลักษณะดังกล่าวนี้เพราะบุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้หรือได้มาด้วยประการอื่นแล้ว ทรัพย์สินสิ่งใดนั้นก็จะเป็นลาภมิควรได้ ผลจึงจะเป็นว่า ผู้ได้ลาภมิควรได้ไว้จะต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขาไป

อุทาหรณ์ สมาคมซึ่งจำเลยเป็นกรรมการตั้งขึ้น โดยมีชอบด้วยกฎหมาย การที่จำเลยรับเงินค่าเป็นสมาชิกของสมาคมจึงเป็นการที่มีชอบด้วยกฎหมาย จำเลยไม่มีอำนาจจะรับเงินค่าสมัครเข้า